

Ja ne birokrātiskais slogs, nākotne laukos būtu fantastiska

Lidija Kirillova

Lidija Kirillovas foto

Zemnieku saimniecību “Korsikova” un tās saimniekus – tēvu un dēlu Anatoliju un Kristapu Mūrniekus – Preiļu novadā zina daudzi un uzteic par veiksmīgu saimniekošanu. Viņus arī min kā piemēru saimnieciskai izaugsmei un paaudžu nomaīnai Latgales laukos. Ap pieci simti hektāru apstrādātas zemes, no kuriem trīs simti ir īpašumā, reģiona apstākļos ir krietna saimniecība. Kā tā veidojusies un augusi? Ko par šodienu un nākotni domā divu paaudžu vīrieši?

No muižas zemes līdz...

«Kādreiz, vēl pirms Ulmaņa laikiem, te ir bijusi Korsikovas muižiņa,» ieskatu vēsturē sāk Anatolijs Mūrnieks. «Pagājušā gadsimta divdesmitajos gados muižas zemi pārņēma valsts un izpārdeva jaunsaimniekiem. Toreiz par 500 latiem te apkārtne varēja nopirkt 18 līdz 20 hektārus zemes. Tā izdarīja arī mans vectēvs, kura dzimtās mājas ir Voguļos pie Aglonas. Stāstīja, ka dzīvojuši mazā mazītiņā mājiņā, bet ar valsts subsīdiju atbalstu uzbūvējuši pamatīgu kūti. No šķeltajiem akmeņiem mūrēta, vēl tagad stāv kā toreizējo amatnieku mākslas darbs. Vēlāk cēluši jaunu dzīvojamu māju, kā toreiz teica, uz diviem galiem. Kad pirms laika nolēmu izremontēt un nosiltināt, sapratu, cik grūti un ilgi vectēvam kādreiz viss nācis. No kādiem tik koka gabaliņiem un balķīšiem māja likta kopā... Vēlāk arī tēvs līdzīgi pirtiņu būvējis – te vienu balķi no kaut kurienes atvelk, te nākamo. Viss koku spektrs redzams – bērzs, liepa, skujkoki.

Vectēvam bijuši septiņi bērni. Mana mamma vienīgā te palikusi, pārējie devušies uz Rīgu. Tad apprecējusies ar manu tēvu, kas nāk no Mūrnieku *derevņas*. Viņu dzīve pagāja kolhozu laikos. Lauku darbu ikdienu bērībā kopā ar mammu dabūju izbaudīt arī es. Laikam no tā man joprojām «alerģija» pret liniem. Tos te daudz audzēja. Rudenī māte ar brigādes sievām plūca, man bija jāpalīdz kūlīšos siet un statiņos likt. Mūsu akmens kūtī kolhoza zirgus turēja, puse kūts mums, puse – kolhozam. Tēvs bija traktorists, uz kombaina strādāja, bet kādreizējās saimniecības robežas un visas

nāca deviņdesmitie gadi – ar valstisko neatkarību, pārmaiņām un sapņiem par gaišo nākotni.

«Kolhozs pajuka, vectēva un tēva zeme īpašumā bija – tā arī sākās mūsu zemniekošana. No 1992. līdz aptuveni 2004. gadam saimniecība bija, var teikt, hobijs līmenī. Pa starpai ar zivju pārstrādi nodarbojāmies. Pamazām vien zemes lietas apguvām. Kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā, kļuva pieejami Eiropas fondi, situācija mainījās. Tiesa, sākumā no fondu līdzekļu izmantošanas atturējāmies, jo tas nozīmēja kredītu ņemšanu. Toreiz daudzi uzskatīja – oi, tas būs liels slogs. Pirmais «spēriens» man bija toreizējā zemkopības ministra Mārtiņa Rozes vizīte saimniecībā. Nekā jau īsti nebija rādīt – viens vecs *Belaruss*, šķūnis, trīs sarūsējuši kultivatori, par kolhoza pajām paņēmti, un neliela kalte. Roze tad teica – bez kredītiem tev attīstības nebūs. Padomājām un nolēmām, ka jāsāk projektus rakstīt. Tā tikām pie jauna traktora, maiņvēršēja arkla, piekabes. Var teikt, ka «saslimu» ar projektu rakstīšanu, jo, ja pamēģini strādāt ar jaunu, labu tehniku, cits stimulē un cits rezultāts. Jā, kredīti bija lieli, bet arī atbalsts bija labs. Toreiz pirtā tehnika joprojām darba kārtībā.»

Augšanas laiks

«Tā palēnām augām un attīstījāmies – no 20 līdz 500 hektāriem apstrādājamās zemes, no kuriem 300 ir īpašumā. Esmu sapratis, ka tas ir optimāls saimniecības lielums mūsu apstākļos un ar mūsu iespējām, kad strādājam tikai mēs ar dēlu un viens pastāvīgi algots darbinieks (vasarā gan nepieciešami sezonas darbinieki). Ar algoto darbinieku mums paveicies, jau gadus astoņus «Korsikovā» strādā. Jauns, prasmīgs un uzticams. Esmu pieredzējis pats un no paziņām saklausījies, cik grūti ir atrast labus strādniekus. No kolhozu laikiem man ir alerģija pret alkohola mīļotājiem. Tādus es nemaz neņemu darbā. Ja nav strādnieka, tad iztiekam tāpat, ar dēlu abi vairāk strādājam. Tagad daudzi tā pa ceļa virsu staigā, ka nevar saprast, no kā viņi vispār iztiek. Iepriekšējās sistēmas laikā esam cilvēkus izlaiduši, viņi nav iemācīti domāt. Vienam traktoristam bija pieci dažādi priekšnieki, katrs pa savam komandēja. Kā lai pašam savas domas rodas?

Notikušās izmaiņas ir kolosālas. Parēķināju, ka nu uz vienu hektāru vajag desmit reizes mazāk cilvēku, lai artu, sētu un novāktu ražu.»

Kam lopi, kam graudi

Latgalē joprojām tradicionālas ir nelielas saimniecības – drusciņ graudi, drusciņ kartupeļi, vēl drusciņ slaucamās govīs. Tāda sadrumstalota saimniekošana. «Korsikovā» ir citādi, jo Mūrnieki sen specializējušies tikai graudkopībā.

«Kad apprecējāmies un izveidojām ģimeni, turējām arī govī, kādu cūku, bet drīz vien sapratām, ka esam pilnīgi un galīgi piesieti pie lopiem. Ja noteiktā stundā nebūsi kūtī ar ēdiena spaini, sivēns tādu traci sacels. Un tad vēl dzīvnieku slimības... Mani nervi to neizturētu, tāpēc mums ir tikai graudi. Ziemas periodā, lai īsāks

laiks, ņemamies pa krūmiem – gatavojam šķeldu. Projektu tehnikas iegādei uzrakstījām 2006. gadā. Noslēgts līgums ar «Preiļu saimnieku», sadarbība jau gadiem. Iepriekš šķeldojām, kā saka, par kapeikām, vienīgi šī sezona iepriecināja. Bet nākamā tāda vairs nebūs.

Tā kā nolēmām specializēties graudkopībā, bija nepieciešama sava kalte. Pamatīgi kapitālieguldījumi, ko daudzkārt rēķinājām un apsvērām, kad un kā atmaksāsies. Situācija lauksaimniecībā un pasaules tirgos ir mainīga. Graudu un minerālmēslu cenas te augšā, te lejā. Bija viens gads, kad graudu cena dubultojās, tad atkal tikpat strauji nokrita.

Iespēja graudus izkaltēt un uzglabāt zemniekam ir milzīgs atvieglojums, rada drošību, ka neesi atkarīgs no kāda «dzirnavnieka» rīcības. Un karstākajā plaujas laikā vari mierīgi nodoties darbam tīrumā, bet graudus kaltēt un tīrīt arī tad, kad lietavas uznāk. Esam «Latraps» biedri. Sadarbojamies ar «Scandagra», ar ko noslēgts līgums. Nupat izvedām pēdējo bunkuru, ap 700 tonnas.

Neesmu pārtikas tehnologs un nemāku rēķināt, bet lielu ļaužu pulku ar maizi varētu pabarot. Mazās Latvijas zemnieki paēdina daudzus, jo no ostām kuģi ar graudiem dodas tālu. No savas pieredzes redzu, kā augušas ražas, vismaz četras reizes. Pamazām iet uz to, ka pieci vai astoņi procenti laukos dzīvojošo izaudzēs pārtiku visiem pārējiem. Tiesa, paies vēl laiks, jo ir paaudze, kas turas pie naturālas saimniekošanas.»

Organiska paaudžu nomaīna

Anatolija dēls Kristaps, tāpat kā savulaik tēvs, kopš bērnības ir bijis klāt visos lauku darbos, pratis apieties ar tehniku, tāpēc studijas Jelgavā bija likumsakarīga izvēle. Anatolijs saka, ka mierīgu prātu nodevis saimniecību dēla pārziņā. Sak, vecajai paaudzei gods un cieņa, bet jaunajiem un viņu zināšanām tomēr priekšroka. Anatolijs smeļ, ka dēls redzējis – jāņem groži savās rokās, citādi tēvs un māte būs nostrādājušies līdz kliņķim.

«Vai mums ir viedokļu sadursmes? Kā nu bez tām! Jaunajiem uz visu ir cits redzējums. Es modernajās tehnoloģijās esmu profāns un pat necenšos īpaši iedziļināties. Ķīmikālijas, miglošana, minerālmēslu nepieciešamība un viss, kas saistīts ar datoriem, tas ir Kristapa lauciņš. Arī atskaišu sagatavošana. Šogad, manuprāt, sāksies šausmas un haoss, jo ar papīriem būs jāšēž ilgāk nekā strādāt tīrumā. Par izmaiņām pat lektori semināros nespēj loģiski un vienkārši izstāstīt. Vienīgā atbilde – lasiet noteikumus, tur viss pateikts. Jā, pateikts ir, bet tik stulbi, sarežģīti un nesaprotami, ka vajag profesora galvu, lai izprastu. Ja iesniegtajā atskaitē ko nepareizi būšu ierakstījis, drīz kontrolieri klāt.

Ar dēlu vienojāmies, ka viņš dara visas gudrās lietas, bet es uzņemos loģistiku, tehnikas remontu. Tagad ir pēdējais brīdis, kad zemnieki var elpu atvilkt pirms darbiem. Drusciņ satraucos, ka pēdējais biežais sniegs uz ne-

sasalušas zemes ziemājus būs pabojājis. Kopumā varu teikt tā – ja nebūtu birokrātijas un ļautu zemniekiem strādāt, nākotne laukos būtu fantastiska.»

Vairs nevar darīt darīšanas pēc

Arī Kristaps Mūrnieks pēc vidējās izglītības iegūšanas devās uz Jelgavu un studēja tajā pašā fakultātē kā tēvs. Tagad brīnās, ka laiks tik ātri paskrējis, jau gadus vienpadsmit vadot «Korsikovu». Kāda viņam rādās saimniecības nākotne?

«Jāstrādā, kārtīgi jāstrādā, nevar darīt tikai darīšanas pēc. Cītīgi jārēķina līdzī – varēsi ieguldījumus atpelnīt vai ne. Situācija ir tāda, ka ieguldījumiem jābūt pārdomātiem. Nevar ko pirkt pirkšanas pēc, jāzina, cik daudz vajag, kad un kā izmantosi. Varbūt var iekonomēt, strādāt precīzāk. Visas izejvielas lauksaimniecībai kļuvušas dārgas, īpaši ķīmikālijas, minerālmēsli. Vajag strādāt dabu saudzējoši, lai gan mēs nekad nesam miglojuši laukus pa labi un pa kreisi. Jāskatās, kāds kuram laukam potenciāls, tad arī atbilstoši plāno mēslošanu. Tas pats ar tehniku, jo pilnīgi jaunu visu iegādāties nav iespējams, pārāk dārgi. Vēl viena lieta ir produkcijas realizācija. Tirgus ir ļoti mainīgs un nestabils. Graudu cenas te augšā, te lejā, tāpēc risks ir ļoti liels un nav iespējams neko saplānot pat gadu uz priekšu.

Šobrīd zemniekiem lielākais risks ir neziņa, īpaši bažīga situācija ir kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā. Tūlīt pēc tam, piemēram, minerālmēslu cenas sakāpa debesīs. Paveicās tiem, kuri laicīgāk iegādājās. Pašlaik arī graudu cenas samazinājušās. Kādi te var būt peļņas rādītāji? Tāda kā laimes spēle sanākusi, lielai daļai zemnieku šogad klāsies pasmagi.

Par klimatiskajiem riskiem lauksaimnieki pat nesatraucas – te sausāks gads, te slapjāks, te kailsals, te krusa. Ārējie ģeopolitiskie apstākļi ir daudz nopietnāks drauds. Arī mūsu valdības un Zemkopības ministrijas rīcība nav pareiza. Tikko Eiropas institūcijās tiek virzīta kāda iecere, sak, būtu labi, kad mūsējie jau gatavi izpildītāji. Dažreiz ir tā, ka Eiropā neviens vēl nav dzirdējis par kādām prasībām, kad mūsējie jau pieprasa kā obligātas. Vai atkal cita problēma – rudenī, kad sēj ziemājus, neviens nezina, ka nākamajā gadā prasības būs pavisam citas, piemēram, par grāvmālām, buferjoslām un tā tālāk. No valdības puses nav nekādas skaidrības par nākotnes prasībām. Tiek pieņemti likumi un noteikumi, bet netiek domāts, kā tas dzīvē izpildāms.

Šis gads būs interesants arī ar jaunajiem atbalsta maksājumiem. Man joprojām nav īsti skaidrs, kā aizpildīt iesniegumu. Semināri notiek, bet saprašanas cilvēkiem vairāk netiek. Vai tiešām nevarēja vienkāršāk, saprotamāk?»

Lai vai kā, bet Kristaps uzskata, ka zināšanu viņam pietiks un ar jaunajām prasībām tiks galā, taču daudziem zemniekiem tas būs liels slogs. Neskatoties uz sniega krāvumiem, noskaņojums ir pavasarīgs. Zemnieki gatavi startam. ▀

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Ja ne birokrātiskais slogs, nākotne laukos būtu fantastiska» saturu atbild SIA «Vietēja»».

MAF
Mediju atbalsta fonds